

Regeringskansliet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas

Beslut

Länsstyrelsen i Kronobergs län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) ställer sig bakom utredningen i stort med några synpunkter kopplade till förslagen och bedömningarna som presenteras nedan.

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen har ombetts yttra sig över förslagen i utredningen *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas* utifrån de förslag och bedömningar vi ser ligger närmast arbetet som bedrivs enligt alkohol- och tobakslagstiftningen och ANDTS på Länsstyrelsen.

Motivering till beslutet

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningen i stort, då utredningens förslag sammantaget kan bidra till en förbättrad folkhälsa och ett ökat skydd för barn och unga. Länsstyrelsen vill dock poängtera följande generella konsekvenser som utredningens förslag skulle innebära.

Flera av utredningens förslag och bedömningar innefattar en utökad tillsyn både för kommuner och Länsstyrelser. Länsstyrelsen konstaterar att uppdraget om förstärkt alkohol- och tobakstillsyn och de medel som är kopplade till uppdraget löper ut 2025. Utan dessa extra medel får Länsstyrelsen svårt att klara de uppgifter utredningen föreslår läggs på Länsstyrelsen. Uppdraget om förstärkt tillsyn behöver därför förlängas och det behöver fortsatt finnas extra medel kopplade till uppdraget. Länsstyrelsen ser även att tillsynsrollen behöver stärkas vad det gäller möjlighet att ingripa mot en kommun som inte följer lagstiftningens intentioner.

I arbetet för att barn och unga ska få en trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas behöver det finnas ett brett nationellt förebyggande arbete som stödjer regional och lokal nivåns aktörer. Länsstyrelsen ser behov av en sammanhållen styrning som inkluderar både folkhälsa, brottsförebyggande arbete och barnrätt.

Nedan följer Länsstyrelsens kommentarer på valda delar av förslag och bedömningar i remissen. Kommentarererna följer dispositionen i utredningen.

3. Lustgas

3.8 En ny lag om lustgas

Länsstyrelsen ställer sig positiva till förslaget då det i nuläget är en oreglerad substans som används i berusningssyfte och kan medföra skador och beroende för användare.

4. Tobak

4.1.4 Rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid ska införas

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget och anser att bredda dagens reglering om rökfria skolgårdar till ett införande av tobaks- och nikotinfri skoltid skulle medföra positiva konsekvenser för folkhälsan generellt och i synnerhet för barn och unga. På senare år har kommuner i Kronobergs län larmat om den ökade användningen av tobaksfria nikotinprodukter i skolan och utmaningarna som finns för skolan att hantera det ökade bruket bland ungdomar. Enligt 6 kap. 2 § punkten 1 LTLP gäller rökförbud i alla skolans lokaler samt på skolgårdar. Länsstyrelsen anser därmed att rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid i utrymmen där elever vistas även bör omfatta skolpersonal och andra vuxna som vistas i skolbyggnader och dess närområde. Det skulle på så sätt bli samma reglering för rökning och annan användning av nikotin i skolans lokaler.

Erfarenheter från länets arbete med att införa tobaksfri skoltid har visat på vikten av att kombinera tillsyn och policyarbete med ett bredare förebyggande arbete, för att nå framgångar i form av ett minskat tobaksbruk. Länsstyrelsen vill därför lyfta vikten av att ge kommunerna förutsättningar att kunna arbeta förebyggande för en rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid. En viktig utmaning som Länsstyrelsen ser är den minskning som skett över tid för ANDTS samordning i kommunerna och resurser som avsatts för förebyggande arbete. Minskade resurser påverkar möjligheterna för

kommunerna att ge stöd i det förebyggande arbetet till skolorna och påverkar därmed möjligheterna till införandet av förslaget. I Kronobergs län arbetar Länsstyrelsen med att utbilda ANDTS-coacher i länets kommuner, varav flertalet arbetar på skolor i länet och därmed är en viktig funktion som kan bidra till arbetet att införa rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid.

Länsstyrelsen ser också en utmaning i införandet då det ställer stora krav på skolorna i upprätthållandet. För att underlätta för skolornas huvudmän att ta fram policys, rutiner och handlingsplaner bör en myndighet ges i uppdrag att ta fram en vägledning. Länsstyrelsen föreslår att detta uppdrag ges till Skolverket

Förslaget innebär även ett utökat tillsynsarbete för kommunerna vilket ställer andra krav på kunskap inom denna form av tillsyn. En viktig del av länsstyrelsernas tillsynsuppdrag handlar om att ge kommunerna råd och stöd. För att kunna ge kommunerna stöd i detta utökade tillsynsarbete kommer det innebära ökad kunskapsinhämtning och ökat tillsynsarbete för länsstyrelserna.

4.2. Minsta portioner i en förpackning med tobaksfria nikotinprodukter

Länsstyrelsen instämmer med förslaget och ser att regleringen skulle värna skyddet mot barn och unga att använda produkterna.

4.3 Högsta tillåtna nikotinhalt

Länsstyrelsen instämmer med förslaget om en reglering av högsta tillåtna nikotinhalt i produkterna men lämnar ingen synpunkt på hur hög nikotinhalten bör vara då detta lämnas till mer sakkunniga att bedöma.

4.4.4 Langning av tobaks- och nikotinprodukter ska kriminaliseras

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget både ur ett brottsförebyggande som ANDTS förebyggande perspektiv. En problematik som man kunnat se både nationellt som i Kronobergs län är föräldrars tillåtande attityd och bristande kunskap om tobaksfria nikotinprodukter. En kriminalisering av langning skulle därmed sända ett starkt budskap till vuxna om produkternas skadeverkningar på barn och unga samt verka för att färre får tag i produkterna. Förslaget skulle även vara verksamt i det brottsbekämpande arbetet där försäljning av illegala tobaks- och nikotinprodukter finansierar den organiserade brottsligheten.

4.5 Förvaringsförbud

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att införa ett förvaringsförbud. Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag att Länsstyrelsen ska utöva tillsyn över Polismyndighetens tillsyn över förvaringsförbudet. Länsstyrelsen har ingen erfarenhet av att utöva tillsyn över Polismyndighetens tillsyn och kan inte heller se hur en sådan tillsyn skulle gå till i praktiken.

5. Alkohol

5.1.2 Alkohollagens syfte ska anges i lagen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och ser ett behov av att tydliggöra att alkohollagen är en skyddslagstiftning som bör utgå från de alkoholpolitiska målen. Det bör införas bestämmelser i alkohollagen som anger att lagens tydliga syfte är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, vilket framgår av lagens förarbeten. Ett av de främsta och mest grundläggande politiska instrumenten för att nå detta mål är en restriktiv lagstiftning på alkoholområdet. Länsstyrelsen ser att detta skulle vara ett stöd för kommunerna då de har avvägningar att göra gentemot andra intressen som till exempel frågor om statsmiljö, företagande, fritid och kultur.

5.2.1 Kopplingen mellan mat och alkoholserving

Länsstyrelsen delar utredningens bedömningar avseende matutbud och tillstyrker förslagen. Länsstyrelsen ställer sig positiv till att Folkhälsomyndigheten ska få meddela föreskrifter om kraven i 8 kap. 15 § AL.

De föreskrifter som föreslås tas fram behöver bli väldigt tydliga för att inte lämna något tolkningsutrymme som kan leda till att kommuner skapar egna tolkningar av alkohollagens bestämmelser om servering av alkoholdrycker.

5.2.4 Catering

Länsstyrelsen anser det positivt att reglerna om serveringstider vid cateringverksamhet förtydligas. Utredningen föreslår att serveringstiden bör anmälas och godkännas av kommunen. Länsstyrelsen anser att det i lagstiftningen bör införas en bestämmelse som innebär att kommunen ska besluta om serveringstid för varje tillfälle. På samma sätt som bestämmelsen att cateringverksamhet för varje tillfälle ska anmäla den lokal där serveringen ska ske till kommunen och som ska godkänna lokal. Länsstyrelsen anser att utredningens förslag skulle innebära att det blir mer tydligt för både tillsynsmyndigheter och för den som bedriver cateringverksamhet under vilken tid som alkohol får serveras och som tillståndshavare eller ansvarig personal måste vara närvarande. I Folkhälsomyndighetens föreskrift och allmänna råd

(FoHMFS 2014:8) framgår att tillståndshavaren ska ange när en tillställning ska påbörjas respektive avslutas. Utredningens förslag bör inte innebära påtagligt merarbete för kommunerna eftersom det redan finns rutiner och dokument för anmälan av serveringslokal.

6. En effektivare tillsyn över alkohol, tobak och nikotinprodukter

6.6.3 Länsstyrelsens möjligheter till ingripande mot en kommun
Länsstyrelsen instämmer i utredningen att syftet med länsstyrelsens tillsynsansvar är att se till att kommunerna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt, samt att ge råd och stöd åt kommunerna. Länsstyrelsen avstyrker dock förslaget att det inte bör införas ytterligare möjlighet för länsstyrelserna att ingripa mot en kommun. Länsstyrelsen ser att kommunerna har många aspekter att ta hänsyn till där de näringspolitiska frågorna är en del. Länsstyrelsen ser dock en problematik i de fall alkoholpolitiska skyddslagstiftningen inte efterföljs, då detta kan utveckla lokala lagtolkningar i landet, utan rättspraxis från högre instanser. I förlängningen kan detta leda till att lagstiftningen urholkas, inte blir rättssäker och likvärdig i hela landet.

Länsstyrelsen i Kronoberg har tidigare lyft fram problematik i att det förekommit kommunala alkoholärenden som inte varit förenliga med alkohollagens bestämmelser, förarbeten och praxis. Det har även uppmärksammats att kommunala beslut som strider mot de alkoholpolitiska målen har skapat påtryckningar och oro i närliggande kommuner. Detta genom ökade krav från näringsidkare att följa efter kommuner, som exempelvis tar fram riktlinjer som går emot lagstiftningens intentioner.

Som en annan viktig del av lagstiftningen ser Länsstyrelsen att det bör finnas möjlighet för överprövning av kommunala styrdokument för att lagstiftningen ska efterlevas. Att på motsvarande sätt låta Länsstyrelsen överpröva de kommunala riktlinjerna för alkoholservice liksom det idag görs för de lokala ordningsföreskrifterna, kan vara en väg att gå. I regeringens skrivelse *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn* (skr. 2009/10:79 s. 35) framgår att, för att garantera likvärdighet och rättssäkerhet bör staten ta ett tydligare och ökat ansvar för de kommunala tillsynsuppgifterna.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid

kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med alkohol- och tobakshandläggare Christina Nilsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har strateg inom ANDTS Elin Storm, strateg mänskliga rättigheter och barnrätt Jaqueline Eejkestorm, avdelningschef Carin Lamme Lindh, enhetschef Anna Ståhl samt länsråd Malin Almqvist medverkat.